

مراحل فهرست شدن نشریات در بانک اطلاعات علمی ISI

* جمشیدخان چمنی

چکیده

انگلیسی باشد تا تحت داوری و ارزیابی ISI قرار گیرد زیرا ارزیابی کنندگان مجلات علمی در ISI نمی توانند عناوین و منابع بکار رفته در مقالات را به زبان انگلیسی ترجمه کنند. داوری علمی و تخصصی مقالات چاپ شده در مجله توسط داوران نام آشنای علمی از جمله عمده ترین موارد مورد توجه ارزیابی کنندگان می باشد که گویای اعتبار و غنای علمی مجله است. در این نوشتار عوامل کیفی و کمی و شرایط لازم برای فهرست شدن یک مجله علمی در بانک اطلاعات ISI برشمرده می شود.

کلیدواژه

نشریات ISI، ارزیابی، درخواست نمایه سازی نشریه، فرایند نمایه سازی نشریات در ISI

مقدمه

ISI هر سال تقریباً ۲۰۰۰ مجله علمی را به منظور قرار دادن در شبکه علمی جهانی^۱ مورد ارزیابی قرار می دهد. اگر مایلیم که مجله علمی در بانک اطلاعاتی ISI قرار گیرد باید مطالب زیر مورد توجه قرار گیرد:

بانک اطلاعات ISI^۱ مرکزی برای فهرست نمودن و پوشش دادن جامع مهم ترین مجلات علمی منتشره در دنیا به منظور تبادل اطلاعات میان پژوهشگران مختلف می باشد. پر واضح است که منظور از پوشش جامع، فهرست نمودن کل مجلات علمی منتشر شده در جهان نمی باشد چرا که از طرفی مقرون به صرفه نیست و از طرف دیگر تمام مجلات نشر یافته در جهان از استانداردهای ISI پیروی نکرده و از غنای علمی لازم برخوردار نیستند. ارزیابی مجلات علمی ISI به طور مستمر و مداوم هر دو هفته صورت می گیرد. ارزیابی کنندگان ISI در حدود ۲۰۰۰ عنوان جدید را سالانه مورد ارزیابی قرار داده و تنها ۱۰ تا ۱۲٪ از مجلات علمی ارزیابی شده انتخاب می شوند. هر مجله علمی قبل از انتخاب شدن و فهرست شدن در ISI یکسری مراحل ارزیابی را پشت سر می گذارد. از جمله عوامل مورد ارزیابی رعایت استانداردهای بانک اطلاعاتی ISI، کمیته علمی منتخب مجله، تنوع بین المللی مقالات چاپ شده در آن، نشر به موقع مجله و جایگاه نشر آن می باشد. لازم به ذکر است که هیچ یک از این عوامل به تنهایی مورد بررسی و ارزیابی قرار نمی گیرد بلکه با بررسی مجموع عوامل یک امتیاز کلی داده خواهد شد. از جمله مواردی که در ارزیابی مجله مورد توجه قرار دارد این است که عنوان مقالات، چکیده و کلمات کلیدی باید به زبان انگلیسی باشد همچنین توصیه می شود که منابع نیز به زبان انگلیسی نوشته شوند. اگر چه اطلاعات علمی مهم به تمامی زبان ها به چاپ می رسد اما موارد ذکر شده باید به زبان

* استادیار گروه زیست شناسی دانشکده علوم دانشگاه آزاد اسلامی مشهد،

مشهد، ایران تلفن: ۰۵۱۱-۸۴۳۰۵۰ و نمابر ۰۵۱۱-۸۴۳۰۵۰

کلمات کلیدی، چکیده و منابع. ISI همچنین مفاد مجله بین المللی، نویسندگان و ناشرین آنرا مورد سنجش و ارزیابی قرار می دهد. زمانی که نظر ISI تامین شد و تصمیم به پوشش دادن مجله علمی در بانک اطلاعاتی ISI گرفته شد حداقل سه نسخه از مجله علمی که در مدت زمان معین و بطور منظم به چاپ رسیده است را برای شورای بررسی کننده بانک اطلاعاتی ISI به منظور ارزیابی ارسال نمود. برای این منظور سه نسخه جدید مجله که به طور متوالی به چاپ رسیده است را به آدرس ذیل ارسال نمایید.

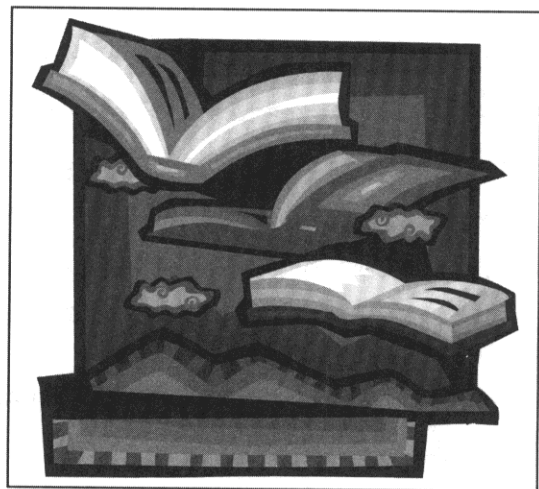
Publication Processing Department
ISI
3501 Market Street
Philadelphia, PA 19104
USA

لازم به توضیح است که نسخه های غیر قابل ارزیابی بازگردانده می شوند از این رو شایسته است که نسخه های متداول ارسال شوند. برای اطلاع از وضعیت ارزیابی می توان با نشانی ذیل تماس گرفته و از وضعیت ارزیابی اطلاع حاصل نمود.

Editorial Development Department at
Thomson-ISI
3501 Market Street
Philadelphia, PA 19104
USA

امروزه بانک اطلاعاتی ISI بیش از ۱۶۰۰۰ مجله علمی بین المللی و کتاب را پوشش می دهد که در زمینه های مختلف علوم پایه، علوم اجتماعی، هنر و صفات انسانی می پردازد. بانک اطلاعاتی ISI اطلاعات تالیفی کاملی را برای هر بخش تحت پوشش خود از قبیل خلاصه مقالات به زبان انگلیسی، آدرس نویسنده و یا نویسندگان و ناشر و نیز ذکر منابع هر مجله علمی به فهرست در می آورد. ISI دارای انجمنی برای پوشش دادن مهمترین و موثرترین مجلات علمی جهان می باشد. جامعیت پوشش دادن مجلات علمی مختلف می تواند به طور مستقیم انجام گیرد و نیازی به واسطه ندارد بلکه می توان با برقراری ارتباط مابین مجله علمی مورد نظر و بانک اطلاعاتی ISI مجله را برای ارزیابی ارسال نمود. پُر واضح است که به منظور جامعیت بخشیدن به مجلات علمی باید بانک اطلاعاتی ISI تمامی مجلات علمی را تحت پوشش خود قرار دهد اما این

در وهله اول باید توجه داشت که مجلات علمی به دو صورت الکترونیکی و غیر الکترونیکی (چاپی) در بانک اطلاعاتی ISI موجود می باشند از این رو آیا مایل به قرارگیری مجله علمی به صورت الکترونیکی و یا چاپی در ISI می باشیم؟ آیا مایل به بررسی بر روی وضعیت ارزیابی می باشیم؟ آیا یک مجله علمی را برای قرارگیری در بانک اطلاعاتی ISI توصیه می کنیم؟ پاسخ به این سه سوال می تواند راهگشای به ثبت رساندن مجله علمی در بانک اطلاعاتی ISI می باشد. به منظور توصیه یک مجله علمی در بانک اطلاعاتی ISI ابتدا لازم است که پس از ورود به سایت ISI (<http://www.isinet.com>) لیست مجلات علمی که در ISI موجود می باشند را مرور نماییم برای این منظور، وارد بخش ISI Master Journal List می شویم و بود یا نبود مجله علمی را بررسی می نماییم. در صورت نبود مجله علمی در بانک اطلاعات، مجله علمی را ارسال و یا توصیه می نماییم تا با بررسی های به عمل آمده در صورت رعایت قواعد به ثبت رسیده مجله علمی مورد نظر جزء بانک اطلاعاتی ISI قرار گیرد [۱].

معیار انتخاب مجله علمی

مراحل ارزیابی مجله علمی عبارتند از ارزیابی و بررسی بسیاری از معیارها از قبیل استانداردهای مقدماتی چاپ مجله شامل چاپ منظم مجله در مدت زمان مشخص رعایت قواعد بین المللی نشر^۲ نگارش اطلاعات به زبان انگلیسی شامل عنوان،

موضوع از یک طرف از دیدگاه اقتصادی مقرون به صرفه نمی‌باشد و از سوی دیگر بسیاری از مجلات علمی که در کشورهای مختلف به چاپ می‌رسند از غنا و بار علمی لازم برای فهرست شدن برخوردار نبوده و از قواعد استاندارد تعیین شده از طرف بانک اطلاعاتی ISI برخوردار نمی‌باشند که این موضوع به قانون Bradford موسوم است. در اواسط دهه ۱۹۳۰ S.C. Bradford دریافت که هسته ادبیاتی آثار چاپی برای هر نظم و ترتیب علمی کمتر از ۱۰۰۰ مجله است. از میان این ۱۰۰۰ مجله علمی به طور نسبی تعداد کمی ارتباط خیلی قوی با مباحث معین دارند و آنهایی که ارتباطشان ضعیف است خیلی بیشترند.

Bradford به این نتیجه رسید که مجموعه نسبتاً کوچکی از مجلات در برگزیده نوشته‌های پایه برای همه رشته‌ها می‌باشد. ماموریت تیم ارزیابی کننده مجلات علمی (ISI Editorial Team) تشخیص و ارزیابی مجلات علمی جدیدی است که برای مشترکان ISI مفید خواهند بود و نیز حذف مجلاتی است که مراجعه کننده به آنها کم می‌باشد [۲-۴].

داوران و ارزیابی کنندگان مجلات علمی دارای سوابق آموزشی و پژوهشی گسترده می‌باشند که هر مجله به داور و ارزیاب مخصوص به خود ارجاع داده می‌شود.

بین المللی در بانک اطلاعاتی ISI دائمی نیست و در اثر کاهش کیفیت، از این فهرست خارج خواهد شد. ارزیابی کنندگان بانک اطلاعاتی ISI^۵ در حدود ۲۰۰۰ عنوان جدید مجلات علمی را سالیانه مورد بازنگری و بازبینی قرار می‌دهند که از این تعداد تنها ۱۰ تا ۱۲٪ آنها پذیرفته شده و در ISI فهرست می‌شوند. مجلات علمی تحت پوشش ISI به طور دائم مورد بازنگری و بازبینی قرار می‌گیرند و به منظور حفظ استانداردهای لازم و ارتباط با محصولات ISI هر چند گاهی به مجله علمی اخطار داده می‌شود. هر مجله علمی قبل از انتخاب و یا رد از مراحل بسیار وسیع ارزیابی می‌گذرد. داوران و ارزیابی کنندگان مجلات علمی دارای سوابق آموزشی و پژوهشی بسیار می‌باشند که هر مجله به داور و ارزیاب مخصوص به خود ارجاع داده می‌شود. اطلاعات ادبی و علمی این داوران با ارتباط با شبکه‌های علمی و بنیادی و مشاوره با اساتید در زمینه‌های علمی مختلف به روز می‌شود. بسیاری از عواملی که در هنگام ارزیابی مجله مورد توجه قرار می‌گیرند از کیفیت به کمیت نظم داده شده اند. استانداردهای اساسی نشر مجله علمی، تنوع بین المللی آن، داوران مجله (هر چه داوران از لحاظ علمی معتبرتر و جهانی باشند مجله امتیاز بالاتری را در ISI به خود اختصاص خواهد داد)، محتوای علمی مجله و همه گیر بودن آن از جمله عمده ترین عوامل مورد توجه در ارزیابی مجله برای فهرست شدن در ISI می‌باشند. عوامل ذکر شده به تنهایی مورد توجه قرار نمی‌گیرد بلکه تمامی آنها در کنار یکدیگر قرار گرفته و برای ارزیاب نقاط ضعف و قوت مجله را روشن می‌سازد.

استانداردهای پایه مجلات^۶

دوره زمانی انتشار مجله یکی از اساسی ترین معیارها در مراحل ارزیابی مجله می‌باشد که بسیار حائز اهمیت است. توانائی نشر به موقع مجله گویای غنای علمی مقالات، اعتبار بالای علمی مدیر مسئول و داوران مجله و مدیریت کمیته اجرایی در انتشار به موقع مجله علمی می‌باشد. برای یک مجله علمی پذیرفته شده نیست که هفته ها و یا ماهها پس از تاریخ مقرر به چاپ برسد. یکی از عوامل سنجش صحیح مجله ارسال سه نسخه به ISI می‌باشد که تداوم در انتشار را آشکار سازد. از جمله دیگر

مراحل ارزیابی مجلات علمی^۴

ارزیابی مجلات علمی موجود در ISI به طور مستمر صورت می‌گیرد. اگر مجله ای قبلاً در بانک اطلاعاتی ISI قرار گرفته باشد و در اثر ارزیابی که در طی زمان های معین صورت می‌گیرد مشخص شود که از لحاظ کیفی افت کرده و تعداد ارجاعات به آن پایین آمده است ISI آن را از فهرست خود حذف خواهد نمود، از این رو فهرست شدن یک مجله علمی

عواملی که در ارزیابی مجله حائز اهمیت می باشد این است که آیا مجله مورد نظر از اصول و معیارهای بین المللی نشری تبعیت می کند؟ این اصول و معیارها شامل عنوان مقاله، نام نویسنده و یا نویسندگان و آدرس آنها، خلاصه ای از مقاله به زبان انگلیسی و منابع ذکر شده به طور منظم در مقاله می باشند. عنوان مقاله، خلاصه مقاله و کلمات کلیدی باید به زبان انگلیسی باشد تا مورد ارزیابی داوران ارزیاب قرار گیرد. ذکر منابع به زبان انگلیسی نیز توصیه می شود ولی اجباری نمی باشد. اگر چه در اقصی نقاط دنیا اطلاعات ذیقیمتی منتشر می شود که در جای خود بسیار ارزشمند است اما عنوان مقاله، کلمات کلیدی و خلاصه مقاله باید به زبان انگلیسی باشد تا مورد ارزیابی برای فهرست شدن در ISI قرار گیرد. هنگام ارزیابی برای ISI امکان پذیر نمی باشد که موضوعی را ترجمه کنند از این رو موارد ذکر شده حتماً باید به زبان انگلیسی باشند. نحوه عمل داوری علمی و تخصصی مقالات به چاپ رسیده در مجله توسط داوران علمی از جمله دیگر عوامل مهم و موثر در ارزیابی مجله برای فهرست شدن در ISI می باشد. یکی از مواردی که ارزیابی ISI مدنظر قرار می دهد این است که آیا مجله علمی مورد ارزیابی به غنای بانک اطلاعاتی ISI می افزاید و یا مشابه آن موجود است؟ این موضوع از جمله مواردی می باشد که ارزیاب با بررسی دقیق در آدرس الکترونیکی ISI به این موضوع پی می برد. بررسی تنوع بین المللی مجله علمی از جمله دیگر مواردی است که ارزیاب ISI مد نظر قرار می دهد. ISI سعی می کند مجلاتی را پوشش دهد که در وهله اول داوران بین المللی داشته و از سوی دیگر مقالات چاپ شده در آن بین المللی بوده و محلی نباشد از این رو زمینه جهانی در هر تحقیق علمی در نظر گرفته می شود و به منظور فراهم نمودن پوشش متعادل در هر شاخه، ISI می کوشد تا بهترین مجلات علمی منطقه ای را انتخاب کرده و پوشش دهد. روند ارزیابی مجلات علمی در ISI از اطلاعات فراوانی است که در اختیار ارزیاب های مختلف وجود دارد. اهمیت تفسیر و فهم صحیحی از این اطلاعات در هنگام ارزیابی مجلات علمی بسیار مورد تاکید ISI می باشد. زمینه های مختلف علمی در ارزیابی مجلات مد نظر قرار می گیرد. شاخه های علوم گیاهی و ریاضیات در مقایسه با بیوتکنولوژی و ژنتیک قادر به نوآوری های علمی و چاپ آن نمی باشند. همچنین در بعضی از علوم نظیر هنر و علوم انسانی

برای انتشار یک شماره از مجله مدت زمان بسیاری به طول انجامد در حالی که در علوم زیستی تا حدودی این مشکل مرتفع می باشد. لذا مباحث ذکر شده بدون شک مورد توجه ارزیاب فهرست نمودن مجلات علمی ISI قرار می گیرد. از جمله عوامل دیگری که مدنظر ارزیاب ISI قرار می گیرد کمیته علمی ذکر شده در مجله علمی می باشد. هرچه کمیته علمی منتخب مجله در زمینه مورد نظر از لحاظ علمی شناخته شده تر و پربارتر باشند بیشتر مورد توجه ارزیاب قرار خواهد گرفت. مکان انتشار مجله نیز از جمله دیگر مواردی است که بسیار مورد توجه قرار می گیرد زیرا نشر منظم و منسجم مجله برای ISI بسیار مورد توجه قرار دارد. در صورتی که کشور محل نشر مجله سابقه علمی مناسبی داشته باشد و سایر مجلاتی که انتشار می دهد به طور منظم انجام شده باشد ارزیاب امتیاز بالایی را به مجله برای فهرست شدن در ISI می دهد. درجه ارجاع به خود^۸ از جمله موارد قابل توجه دیگر می باشد. اگر مقالات چاپ شده در مجله به طریقی باشد که در منابع ذکر شده در مقالات بیشتر پژوهش های مولفین مقاله باشد گویای عدم فراگیر بودن بین المللی مجله است ولی اگر منابع ذکر شده در مقالات جامعیت بین المللی داشته باشد مورد توجه خاص ارزیاب قرار خواهند گرفت. اغلب مجلات علمی بین رشته ای درجه ارجاع به خود آنها پایین است. ۸۰٪ مجلات علمی موجود در ISI درجه ارجاع آنها به خود کمتر از ۲۰٪ است. نکته قابل توجه در این مورد این است که در بسیاری از مجلات علمی، پایه و اساس مقاله وابسته به مقالات گذشته چاپ شده از همان مولف و یا مولفین می باشد که به ناچار باید در مقاله جدید ذکر شود. این موضوع با ارجاع به خود ظاهری، برای افزایش درجه تأثیر^۹ مجله متفاوت است که این دقیقاً توسط ارزیاب ISI مورد توجه قرار می گیرد و بررسی می شود. ارزیابی مجلات علوم اجتماعی مانند علوم طبیعی است و استانداردهای چاپی، تنوع بین المللی و فراگیر بودن اطلاعات مدنظر قرار می گیرد. فاکتور تأثیر در مجلات شاخه علوم اجتماعی کمتر از علوم طبیعی می باشد زیرا نظریه پردازی در علوم اجتماعی کمتر است که این موارد مورد توجه ارزیاب ISI قرار می گیرد. استانداردهای چاپی، رعایت حدود زمانی نشر به طور منظم در ارزیابی مجلات علوم انسانی و هنر نیز حائز اهمیت است. در این مجلات گاهی لازم است که به منابعی غیر

از مجله مانند کتب، آلات موسیقی، تابلوها و آثار هنری ارجاع داده شوند. هدف از انتخاب اینگونه موارد به عنوان منابع در علوم انسانی و هنر انعکاس پدیده های فرهنگی طبیعی پیچیده به زبان ساده و ملموس می باشد [۵-۷].

می باشد)، آدرس ارسال کننده، تلفن و آدرس پست الکترونیکی مدیر مسئول را در فرم تکمیل کرده و سپس مجله را ارسال می نمایم [۴].

تشکر و قدردانی

این مقاله بنابه سفارش جناب آقای دکتر علی اکبر موسوی موحدی استاد محترم دانشگاه تهران نگارش یافته است که بدینوسیله از زحمات و راهنمایی های ایشان تشکر و قدردانی بعمل می آید.

یادداشت ها

- 1- Institute for Scientific Information
- 2- Web of Science
- 3- International Editorial Conventions
- 4- The Evaluation Process
- 5- ISI Editorial
- 6- Basic Journal Standard
- 7- Peer Reviewer
- 8- Self Citation
- 9- Impact Factor
- 10- Electornic Journal

منابع و مأخذ

- [1] Garfield E., How ISI Selects journals for Coverage: Quantitative and Qualitative Considerations. Current Contents, May 28, 1990.
- [2] Garfield E., Citation Indexing (New York: John Wiley and Sons, 1979).
- [3] Garfield E., The Significant Scientific literature Appears in a Small core of journals. The scientist V10 (17), Sept. 2, 1996.
- [۴] صبوری، علی اکبر، استاندارد سازی مجلات علمی و معیارهای ارزیابی ISI، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت، شماره ۲۹، صفحات ۸۸-۸۳، ۱۳۸۲.
- [۵] صبوری، علی اکبر، کاربرد فاکتور تاثیر مجله در درجه بندی مجلات ISI، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت، شماره ۳۰، صفحات ۷۸-۷۲، ۱۳۸۲.
- [۶] موسوی موحدی، علی اکبر، ابوالفضل کیانی بختباری و جمشیدخان چمنی، روش های تولید و اشاعه یافته های علمی، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت، شماره ۳۱، صفحات ۱۹-۵، ۱۳۸۲.
- [7] <http://www.access.isiprducts.com/educate>

مجلات الکترونیکی^{۱۰}

همانطور که قبلا شرح داده شد وظیفه اصلی ISI فراهم نمودن راه دسترسی به مهمترین و موثرترین مجلات علمی جهان است. این وظیفه به گنجایش و ارزیابی مجلات الکترونیکی ارتباط دارد. در مجلات الکترونیکی مانند انواع غیر الکترونیکی عوامل عمده ای برای فهرست شدن در ISI باید دارا باشند که مورد توجه ارزیاب قرار گیرد. عواملی نظیر رعایت استانداردهای چاپی، محتوای علمی مجله، دارا بودن تنوع بین المللی، در اختیار داشتن داوران علمی شناخته شده جهانی و ارجاعات صحیح به مقالات مجله از جمله موارد مورد توجه برای فهرست شدن در ISI می باشد. شکل و فرمت مجله علمی الکترونیکی بسیار مورد توجه ISI می باشد. دارا بودن عنوان هم راستا با محتوای مجله، عنوان مقالات، شماره نسخه، تعداد مقالات چاپ شده در مجله در هر شماره، نام و آدرس مولفین از جمله موارد عمده بررسی ارزیاب ISI برای فهرست نمودن مجله الکترونیکی می باشد. هر مقاله پذیرفته شده برای چاپ باید قبل از چاپ تعهد نامه ای مبنی بر اینکه تمام حقوق مقاله به مجله واگذار می شود توسط مولف و یا مولفین امضا شود که این تعهد نامه ها باید همراه با سه نسخه مجله ارسالی برای ISI ارسال شود. از اینرو قبل از ارسال دارا بودن نام مناسب برای مجله و انطباق نام با محتوای مقالات آن، شماره سری تعداد مقالات مناسب چاپ شده، شماره ثبت مجله و پیروی از استانداردهای مورد قبول ISI باید در نظر گرفته شود تا در ISI مورد توجه قرار گیرد.

با رعایت تمامی موارد ذکر شده ارزیاب به مجله امتیاز داده و بر اساس امتیاز کسب شده مجله علمی در ISI فهرست خواهد شد. برای ارسال مجله به ISI وارد سایت ISI شده و وارد بخش توصیه برای فهرست شدن مجله می شویم. نام مجله، نام انتشارات، نام ارسال کننده (که اغلب مدیر مسئول مجله